

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM YAPMAK AMACIYLA BAŞKA BİR
ÜNİVERSİTEDE GÖREVLİLERİNİN YAŞAM TARZI PROFİLLERİ VE
PROBLEMLERİ (HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)****LIFE STYLE PROFILES AND PROBLEMS OF THE RESEARCH
ASSISTANTS WHO HAVE BEEN ASSIGNED AT ANOTHER
UNIVERSITY TO CARRY OUT GRADUATE STUDY (CASE OF
HACETTEPE UNIVERSITY)**

*A. Burak KAHRAMAN**

Özet:

Bu çalışmada lisansüstü eğitim yapmak amacıyla Yüksek Öğretim Kurumu tarafından bir başka üniversitede görevlendirilen araştırma görevlilerinin yaşam tarzı profilleri ve problemleri ortaya konulmuştur. Bu çerçevede, örneklemin genel özellikleri (doğum yeri, eğitim durumu, meslek), yaşam tarzı (aile, barınma, boş zamanlar, tatil, sivil toplum kuruluşuna üye olma, hayata bakış, sosyal ve ekonomik sınıf, ekonomik durumu) ve lisansüstü eğitim sırasında yaşanan problemleri içeren anket formları Hacettepe Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim yapan araştırma görevlilerine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin betimleyici analizleri yapılarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Araştırma Görevlisi, 35. Madde, Yaşam Tarzı.

Abstract:

In this study the life style profiles and the problems of the research assistants who have been assigned at another university by Council of Higher Education to carry out graduate study were investigated. In this framework, survey questionnaires including the general properties of the sample (place of birth, educational background, occupation), life style (family, sheltering, free time, holiday, being a member of civil society organizations, life perspective view, social and economical class, economic situation) and that problems that have been encountered during graduation study have been applied to the research assistants that are doing graduate study at Hacettepe University. The results were evaluated by conducting the descriptive testing of the survey data.

Key words: University, Research Assistant, 35. Section Of The Law, Life Style.

* Arş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Bölümü – Isparta burak@fef.sdu.edu.tr

Giriş

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında yaşam tarzının son yıllarda ilgi çeken bir konu olduğu görülmektedir. Yaşam tarzı, insanların modern dünyadaki günlük yaşamlarında neyi, niçin yaptıklarını ve yaptıkları şeylerin ne anlama geldiğini anlamada yardımcı olan bir kavramdır. “Yaşam tarzı” teriminin belirli statü gruplarının ayırt edici hayat tarzına gönderme yapan kısıtlı bir sosyolojik anlamı olmasına rağmen günümüzün tüketim kültürü içerisinde bu terim, bireyselliği, kendini ifade etmeyi ve üslupçu bir öz bilinci çağırır. Bir kimsenin bedeni, giysileri, konuşması, boş zamanı kullanması, yiyecek ve içecek tercihleri, ev, otomobil, tatil seçimleri, vb. tüketicinin beğeni ve üslup duygusunun bireyselliğinin bir göstergesi olarak görülür (Featherstone, 2005: 140). Chaney’e göre yaşam tarzları insanları birbirinden farklı kılan davranış kalıplarıdır. Yaşam tarzları insanların neler yaptıklarını niçin yaptıklarını ve bunu yapmanın kendileri ve başkaları için ne anlama geldiğini anlatmaya yardımcı olmaktadır (Chaney, 1999: 14). Chaney, günlük yaşamın pratik uygulaması toplamını yaşam tarzı olarak tanımlamaktadır. Yaşam tarzının düzenleyici olduğunu ama belli bir kalıbı olmadığını belirtir (Chaney, 1999: 15). Bu anlamda kuramsal açıdan bazı zorluklara neden olmaktadır. Yaşam tarzını beğenilere dayandırarak açıklamaya çalışan Chaney (1999: 21), özel bağlamlarda anlam kazanan etkinlikler ile tüketim ve boş zamanı kast etmektedir. Bocock, ise yaşam tarzını içinde bulunduğumuz sistemin bir tarza sahip olma bilincini yani hem belli bir gruba has belirleyici özellikleri hem de bireysel seçimleri yansıtabilecek bir alan içinde tüketme gereksinimini arttırdığını belirterek tüketim olgusu içerisinde açıklamıştır (Bocock, 1997: 27). Yaşam tarzının evrensel bazı normları vardır. Fakat her ne kadar bu evrensel normlar olsa da içinde bulunulan kültürel yapı yaşam tarzı üzerinde etkilidir. Yaşam tarzı, aile, barınma, boş zamanlar, tatil, sivil toplum kuruluşuna üye olma, hayata bakış, kendisini ait hissettiği sosyal ve ekonomik sınıf unsurları altında açıklanmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada başka bir üniversitede yüksek lisans ve doktora yapmak üzere Yüksek Öğretim Kurumu Tarafından görevlendirilen araştırma görevlilerinin yaşam tarzları incelenmiştir. Toplumun bir parçası olan üniversiteler bilgi çağının yaşandığı bu dönemde bilgiyi üreten en önemli kurumlardan biridir. Eğitim sisteminin en üst basamağını oluşturan üniversiteler, ilk çağdan günümüze bilginin araştırıldığı, üretildiği, geliştirildiği, öğrenmenin ve sorgulamanın yapıldığı demokratik kurumlar olarak değerlendirilmiştir (Özdemir vd., 2006: 1).

Üniversitelerin öğretim üyesi kadrolarında başarılı bireylerin bulunması istenilen bir durumdur. Yüksek nitelikli bilim adamlarına ve öğretim üyelerine sahip olmak, nitelikli genç elemanlara sahip olmak ve

onları gereği gibi yetiştirmek ve geliştirmek ile mümkündür. Araştırma görevlileri de öğretim üyelerinin varisleri olarak üniversiteler ve ülkenin geleceği için oldukça önemlidir. Sony'nin kurucusu A. Marito; "işinizin kaderi işe alacağınız en genç elemanın elindedir" demiştir (Korkut, 2001; Akt. Özdemir vd., 2006: 7). Bu nedenle araştırma görevlilerinin yetiştirilmesi dikkat isteyen bir konudur.

Yükseköğretim Kanunu'nun 33. maddesine göre; araştırma görevliliğinin tanımı şu şekildedir; "Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylere yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili görevleri yapan öğretim yardımcılarınıdır". Yükseköğretim Kanunu'nda verilen bu tanımda belirtildiği gibi araştırma görevliliği, eğitim-öğretim, araştırma ve kurumsal boyutta değişen görev ve sorumlulukları kapsamaktadır. Ayrıca, araştırma görevlileri, geleceğin öğretim üyesi kadrosunda yer alabilmek için yüksek lisans ve doktora yapmakla yükümlüdürler (YÖK Mevzuatı, 2001).

Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumu tarafından öğretim üyesi yetiştirme amacıyla iki yol izlenmektedir; bunlardan ilki üniversite bünyesinde lisansüstü eğitim yaptırma, ikincisi ise bir üniversite adına diğer bir üniversiteye lisansüstü eğitim yapmak amacıyla gönderme.

Bir üniversite adına başka bir üniversiteye lisansüstü eğitim yapmak amacıyla gönderilme 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının 35. maddesini oluşturmaktadır. Bu yasaya göre yükseköğretim kurumları kendilerinin ve yeni kurulmuş veya kurulacak diğer yükseköğretim kurumlarının gereksinimi için yurt içinde ve yurt dışında kalkınma planı, ilke ve hedeflerine ve Yükseköğretim Kurulunun belirleyeceği ihtiyaca ve esaslara göre öğretim elemanı yetiştirirler. Öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerin araştırma görevlisi kadroları araştırma veya doktora çalışmaları yaptırmak üzere başka bir üniversiteye Yükseköğretim Kurulunca geçici olarak tahsis edilebilir. Bu şekilde doktora veya tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlilik payesi alanlar bu eğitimin sonunda kadrolarıyla birlikte kendi üniversitelerine dönerler. Yurt içi veya yurt dışında yetiştirilen öğretim elemanları genel hükümlere göre bağlı oldukları yükseköğretim kurumlarında mecburi hizmetlerini yerine getirmek zorundadırlar. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere yükseköğretim kurumlarında görev verilmez (YÖK Mevzuatı, 2001).

Araştırma görevlileri hem kendilerini geliştirmek hem de öğretim üyesi olduklarında, ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek, ulusal ve uluslararası alanda bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmakla sorumludur (Arı, 2007: 66). Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde problemsiz bir günlük yaşam oldukça önemlidir. Araştırma görevlilerinin günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemler çalışma kalitelerini düşürmektedir. Bu nedenle bu çalışmada araştırma görevlilerinin

yaşam tarzı profilleri incelenerek günlük hayatta karşılaştıkları problemler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Yöntem

Bu araştırmada, lisansüstü eğitim yapmak amacıyla Yükseköğretim Yasasının 35. Maddesi ile Hacettepe Üniversitesi'nde görevlendirilen araştırma görevlilerinin yaşam tarzı profilleri ve problemleri incelenmiştir. Bu araştırma, durum tespitine yönelik betimleyici bir çalışmadır. Araştırma grubundan bilgi toplamak amacıyla 35. maddeyle görevlendirilen araştırma görevlilerinin sorunlarını tespit etmeye yönelik 28 soruluk bir anket uygulanmıştır. Çalışmanın evrenini Hacettepe Üniversitesi'ndeki Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitülerinde kayıtlı bulunan ve 35. madde ile görevlendirilen araştırma görevlileri oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü 154 kişidir. 154 kişilik evrende %92 güven düzeyi için gerekli minimum örneklem büyüklüğü 76 kişidir. Bu araştırmada toplam 81 araştırma görevlisine anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri için SPSS programından yararlanılmış ve bilgilerin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplanmıştır.

2. Bulgular ve Veri Analizi

2.1. Örneklemin Genel Niteliği

Anket uygulanan araştırma görevlilerinin %55.6'sı erkek, %44.4'ü ise bayan olup, örneklemin %66.6'sı 28 ile 35 yaş aralığında bulunmaktadır. Araştırma görevlilerinin %38.3'ü büyük şehir doğumlu iken, %14.8'i ise köy doğumludur. Araştırma görevlilerinin %96.3'ü doktora programına, %3.7'si yüksek lisans programına devam etmektedir.

2.2. Örneklemin Yaşam Tarzı Profili

Örneklemin yaşam tarzı profili başlığının altında, aile, barınma, boş zaman, tatil, sivil toplum, hayata bakış ve ekonomik durum incelenmiştir.

2.2.1. Aile

Aile bir yaşam tarzı olan kültürün ve ona ilişkin değerlerin yaratılması ve sürdürülmesi için çok önemli bir konuma sahiptir. Aile toplumsal hayatın devamlılığıyla ilgili cinsel ilişkilerin düzenlenmesi, çocukların doğum ve bakımı, karşılıklı sevgi ve güven gibi ekonomik ve sosyal nitelikli temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelmiş kişilerden oluşan en küçük toplumsal birimdir (Fichter, 1996: 58).

Tablo 1'de araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin medeni durumları, evlenme yaşları, evli olanların kaçınıc evliliklerini yaptıkları, çocuk sahibi olup olmadıkları ve varsa kaç çocuğa sahip oldukları verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemin Aile Profili

Medeni Durum	f	%
Evli	43	53.1
Bekâr	38	46.9
Evlenme Yaşı	f	%
18-23	7	8.6
24-29	28	34.6
30-35	8	9.9
Kaçınıcı Evliliği	f	%
Birinci	41	50.6
İkinci	2	2.5
Çocuk Sahibi Olma Durumu	f	%
Var	28	34.6
Yok	15	18.5
Çocuk Sayısı	f	%
Bir	22	27.2
İki	5	6.2
Üç	1	1.2

Tablo 1’de belirtilen evlenme yaşı, kaçınıcı evlilik yaptıkları, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısı ile ilgili cevaplar sadece evli olan araştırma görevlilerinden alınmıştır. Tablo 1’de görüldüğü gibi, anket uygulanan araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğu erken yaşta (24-29 yaş) evlenmişler (%34.6) ve çoğunluğunun (%34.6) çocuğu bulunmaktadır. Araştırma görevlilerinin %27.2’sinin tek çocuğu bulunmaktadır. Araştırma görevlilerinden %2.5’i ikinci evliliklerini yaptıklarını belirtmişlerdir.

2.2.2. Barınma

Barınma, beslenme ve giyinme gibi en temel ihtiyaçlardandır. Bir insanın yatıp, iş zamanı dışında kaldığı veya tüzel kişiliği olan bir kuruluşun bulunduğu ev, apartman olarak tarif edilen konut, esas olarak barınma ihtiyacını karşılayan ve bir takım bölümlerden oluşan mekandır (Türk Dil Kurumu, 1992: 896). Tablo 2’de araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin ikamet ettikleri yer ve kiminle yaşadıklarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2: Örneklemin Barınma Profili

İkamet Edilen Yer	f	%
Kiralık Ev	53	65.4
Kendi Evi	28	34.6
Kiminle Yaşadığı	f	%
Eşi	41	50.6
Anne ve Babası	20	24.7
Arkadaşı	7	8.6
Tek Başına	13	16.1

Tablo 2'ye bakıldığında, örneklemedeki araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğu kiralık evde (%65.4) ikamet ettiği görülmektedir. Kendi evi olanların sayısı %34.6'dır. Araştırma görevlilerinde evli olanların fazlalığı nedeniyle eşleriyle beraber oturanların sayısı fazladır.

2.2.3. Boş Zaman

Sanayi toplumunda boş zaman kavramı giderek daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Boş zaman gereksinimler arasına girmekte ve önceden var olan gereksinimleri değişime uğratmaktadır. Lefebvre'ye göre, modern hayatın yorgunlukları eğlenmeyi, hoş vakit geçirmeyi, gevşemeyi gerekli kılmaktadır. Lefebvre, boş zamanı emeğin bir ödülü olarak görmemekte genelleştirilmiş bir gösteri olarak ele almaktadır. Lefebvre, boş zamanı televizyon, sinema ve turizm açısından ele almaktadır (Lefebvre, 1998: 99).

18. yüzyılın başlarında kültür ve sporun elit sınıfa has özel etkinlikler olmaktan yavaş yavaş uzaklaşarak giderek halka açık etkinlikler olmaya başlaması boş vakitlerin ticarileştirme sürecidir (Chaney, 1999: 26). Boş zaman genellikle bireyin çalışma gibi rutin işleri bırakıp onun yerine oldukça hoşuna giden zevkli etkinliklerle ilgilenmesini içerir. Bu ilgi, üretici bir faaliyeti de içerebilir üretici olmayan bir faaliyeti de, ama kişinin diğer toplumsal rollerine bağlı toplumsal sorumluluklar üstlenmeyi gerektirmez (Marshall, 1999: 683). Boş zamanları geçirme şekli bireyin yaşam tarzının şekillenmesinde rol oynamaktadır. Boş zamanları geçiriş şekli bireyin maddi gücüyle de yakından ilgilidir. Tablo 3'de örneklemin boş zaman etkinliklerine ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3: Örneklemin Boş Zaman Profili

Boş Zaman Etkinlikleri	%
Kitap, Dergi, Gazete Okuma	73
TV Seyretme	68
İnternete Girme	57
Yürüyüşe Çıkma	35
Sinemaya Gitme	33
Arkadaş ve Akraba Ziyareti	30
Alışverişe Gitme	28
Özel Günlerde Dışarıda Yemek Yeme	25
Pikniğe Gitme	23
Seyahate Çıkma	19
Tiyatroya Gitme	16
Cafe, Bar vb. Yerlere Gitme	16
Spora Gitme	7
Futbol Maçına Gitme	7
Opera, Bale, Konser vb. Gitme	7

Tablo 3 incelendiğinde, örneklemin büyük bir çoğunluğunun (%73) boş zamanlarında kitap, dergi ve gazete okudukları görülmektedir. İkinci olarak ise araştırma görevlileri boş zaman aktivitesi olarak televizyon seyretmektedir (%68). Araştırma görevlileri boş zaman faaliyetlerinde diğer aktiviteleri ya hiç yapmamakta, ya da çok azını gerçekleştirebilmektedirler. Yapılan mülakatlarda bunun nedeni sorulduğunda, araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğu yapmış oldukları çalışmalarının zamanlarının büyük bir bölümünü kapladığını, bölümlerinde kendilerine düşen iş yükünün çok fazla olması nedeniyle çoğu araştırma görevlisi tezlerine ancak evde ve hafta sonu bakabildiklerini belirtmişler, bu nedenle boş zamanlarını kendi tez çalışmalarına ayırdıklarını söylemişlerdir. Boş zamanlarını diledikleri gibi geçirememelerinin başka bir nedeninin de ekonomik yetersizlikler olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle sinema, tiyatro, konser vb. gibi etkinlikleri bu nedenden dolayı takip edemediklerini belirtmişlerdir. Araştırma görevlileri yeterli zaman ve maddi imkânları olması durumunda hayallerindeki yaşamı gerçekleştirebileceklerini belirtmişlerdir.

2.2.4. Tatil

Debord'a göre, meta dolaşımının yan ürünü olan ve tüketim olarak kabul edilen insan dolaşımı, yani turizm aslında boş zamanlardan başka bir şey değildir. Değişik yerlere yapılan ziyaretlerin iktisadi açıdan düzenlenişi bu yerlerin birbirine denk olduklarına dair bir güvenceyi kendi içinde taşımaktadır. Yolculuktan zamanı geri almış olan modernleşme aynı zamanda turizmin gerçekliğini de almıştır (Debord 1967: 92; Akt. Nafizoğlu, 2002: 17). Tatil yaşam tarzlarının anlaşılmasında ve belirlenmesinde önemli bir faktördür. Tatil başlığı altında araştırma görevlilerinin yurt içi tatillerinin yanı sıra yurt dışına çıkma durumları da incelenmiştir. Tablo 4'te örneklem içerisinde yer alan araştırma görevlilerinin tatile çıkıp çıkmadıklarına, tatilde nereye gittiklerine, yurt dışına çıkma durumlarına ve yurt dışına hangi amaçla çıktıklarına yer verilmiştir.

Tablo 4: Örneklemin Tatil Profili

Tatil Yapma Durumu	f	%
Evet	55	67.9
Hayır	26	32.1
Tatilde Nereye Gittiği	f	%
Sahil Bölgeleri	29	35.8
Akraba Ziyareti	10	12.3
Yazlık	8	9.9
Kendi Evi	8	9.9
Yurt Dışına Çıkma	f	%
Evet	30	37.0
Hayır	51	63.0
Yurt Dışına Çıkma Nedeni	f	%
Mesleki Faaliyetler	21	25.9

Tatil Amacıyla	6	7.4
Ailesi Yurt Dışında Olması	3	3.7
Nedeniyle		

Tablo 4'te tatilde nereye gittiği ile ilgili cevaplar sadece tatile çıkan araştırma görevlilerinden, yurt dışına çıkma nedeni ile ilgili cevaplar ise yurt dışına çıkan araştırma görevlilerinden alınmıştır. Tablo 4 incelendiğinde anket uygulanan araştırma görevlilerinin büyük bir bölümünün tatil yaptığı görülmektedir (%67.9). Anket uygulanan araştırma görevlilerinin büyük bir bölümü tatil yapmaktadır (%67.9). Örneklemin %35.8'i tatillerinde sahil bölgelerine gitmeyi tercih etmektedirler. Örneklemin %9.9'u ise tatillerini evde geçirmektedirler. Araştırma görevlilerinin büyük bir çoğunluğu yurt dışına çıkmamıştır (%63). Örneklemin %25.9'u mesleki faaliyetler kongre, konferans vb. nedenlerle ya da eğitim amacıyla yurt dışına çıktıklarını belirtmişlerdir.

2.2.5. Sivil Toplum

Sivil toplumunun, özel yaşamdan ya da haneye dayalı etkinliklerden ziyade kamusal yaşama gönderme yapmasını, aile ve devletin yanına konmasını ve hukukun egemenliği çerçevesi içerisinde olmasını sayabiliriz. Sivil toplum kuruluşları içerisinde, gönüllü dernekler, kitle iletişim araçları, sendikalar ve benzeri kuruluşlardaki kamusal katılım alanıdır (Marshall, 1999: 662) Tablo 5'te örneklemin sivil toplum kuruluşuna üye olma durumları ve üye oldukları sivil toplumun niteliğine ait bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 5: Örneklemin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu

Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu	f	%
Evet	25	30.9
Hayır	56	69.1
Üye Olunan Sivil Toplum Kuruluşunun Niteliği	f	%
Meslek Odası	10	12.3
Sanat Faaliyetlerini İçeren	6	5.0
Çevreci Niteliği Olan	5	6.1
Siyasi Niteliği Olan	4	7.4

Tablo 5'te görüldüğü gibi örneklemdaki araştırma görevlilerinden bir sivil toplum kuruluşuna üye olanların büyük çoğunluğu meslek odasına kayıtlıdır. Meslek odaları dışında sivil toplum örgütüne katılım oranları oldukça düşüktür. Meslek odalarının yarı resmi kuruluşlar olması sebebi ile sivil toplum kuruluşu sayılmaması siyaset biliminde genel kabul gören bir eğilimdir (Demirci, 1998:132). Bu nedenle meslek odalarını değerlendirmeye almadığımızda sivil toplum kuruluşlarına katılımın araştırma görevlileri tarafından oldukça düşük olduğunu görebiliriz. Sivil toplum kuruluşlarına katılımın düşük olması ülkemiz geneline ait bir

özelliştir ve üniversiteler, toplumu yansıtan bir ayna görevi gördüğü için toplumdan farklı bir sonuç elde edilememiştir.

2.2.6. Hayata Bakış

Araştırma görevlilerine hayatta başarılı olmak için gereken üç özellik sorulmuş, elde edilen üç tablo SPSS programında bulunan “multiple response” analizi ile tek bir tablo hâline getirilmiştir. Tablo 6’da araştırma bu özelliklerin neler olduğuna ve araştırma görevlilerinin kendilerini ait hissettikleri sosyal sınıfa ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 6: Örneklemin Hayata Bakışı

Hayatta Başarılı Olmak İçin Gereken Özellikler	f	%
Çalışkanlık, Sebat	65	28.6
Akıl, Yetenek	58	25.6
Eğitim	41	18.1
Şans, Kader	26	11.5
Para, Servet	13	5.7
Kayıрма	12	5.3
Dürüst Olma	12	5.3
Kendini Ait Hissettiği Sosyal Sınıf	f	%
Orta Düzey	46	56.8
Orta Düzeyin Altında	23	28.4
Orta Düzeyin Üstünde	12	14.8

Tablo 6 incelendiğinde anket yapılan araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğunun hayatta başarılı olabilmek için gereken en önemli üç unsurun çalışkanlık, akıl ve yetenek olduğunu belirttikleri görülmektedir. Hayatta başarıyı yakalamada dördüncü önemli unsur olarak şans ve kaderin olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma görevlilerinin %56.8’i kendisini yaşam tarzı olarak orta seviyede gördüklerini belirtmişlerdir.

2.2.7. Ekonomik Profil

Tablo 7’de araştırma görevlilerinin ekonomik durumlarının bilimsel gelişmeleri takip etmelerinde problem yaratma durumları, tasarruf yapabilme durumları ve aylık harcamalarında ayırdıkları en büyük paya ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 7: Örneklemin Ekonomik Profili

Ekonomik durumlarının bilimsel gelişmeleri takip etmede problem yaratma durumu	f	%
Evet	78	96.3
Hayır	3	3.7
Tasarruf Yapma Durumu	f	%
Tasarruf Yapamayanlar	70	86.4
Türk Hesabı	6	7.4
Döviz Hesabı	2	2.5
Altın	3	3.7

Aylık Harcamalarda En Büyük Pay	f	%
Gıda	70	30.3
Kira	50	21.6
Mesleki Gelişim	38	16.5

Tablo 7’de görüldüğü üzere anket uygulanan araştırma görevlilerinin %96.3’ü ekonomik durumlarının kötü olması nedeniyle bilimsel yayın ya da mesleki gelişmeleri tam anlamıyla takip edemediklerini belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde araştırma görevlilerinin büyük bir oranı (%86.4) tasarruf yapamamaktadır. Araştırma görevlilerinin aylık harcamalarından en yüksek üç kalem ele alındığında, araştırma görevlilerinin tamamına yakını gıda ve kira harcamalarının maaşlarının büyük bir oranına tekabül ettiğini belirtmişlerdir. Bilimsel gelişmeleri takip etmek araştırma görevlileri için çok önemlidir. Ancak ekonomik yetersizlikler nedeniyle araştırma görevlileri bilimsel ve mesleki gelişmeleri takip etmekte oldukça zorlanmaktadır. Tez hazırlayan araştırma görevlileri tezleri ile ilgili bir kitap gördüklerinde satın almak için iki kere düşündüklerini belirtmişlerdir. Osmangazi Üniversitesi’nde ikincisi düzenlenen araştırma görevlileri platformunda, yapılan çalışmalarda araştırma görevlilerinin yoksulluk sınırı ile açlık sınırı arasında yaşadıkları yapılan çalışmalarla vurgulanmıştır (Taşkıran, 2004: 1).

2.3. Örneklemin Yaşadığı Mesleki Problemler

Bu bölümde araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitim almak için geldikleri üniversitelerde ve lisansüstü eğitimlerini tamamlayıp geri dönme aşamasında karşılaştıkları problemlere ait veriler analiz edilmiştir. Anket uygulanan araştırma görevlilerine lisansüstü eğitim amacıyla bir başka üniversiteye gelme aşamasında ve geldikten hemen sonra yaşadıkları problemler açık uçlu soru şeklinde sorulmuş, benzer şekilde verilen cevaplar yoğunluk aralığına göre daha sonra SPSS programı ile gruplandırılmıştır (Tablo 8).

Tablo 8: Örneklemin Lisansüstü Eğitim Amacıyla Bir Başka Üniversiteye Gelme Aşamasında Yaşadığı Problemler

Yaşanılan Problemler	f	%
Uyum Problemi	17	21.0
Bürokratik İşlemlerin Uzunluğu	17	21.0
Maddi Sıkıntılar	13	16.0
Borç Senedi	12	14.8
Kiralık Ev Bulma	3	3.7
Geldiği Üniversitenin Göndermek İstememesi	3	3.7
Gönderileceği Üniversiteyi Seçememe	2	2.5
Ailevi Problemler	1	1.2
Problem Yaşamayanlar	13	16.0

Tablo 8 incelendiğinde, araştırma görevlilerinin en çok karşılaştığı problemler arasında uyum problemi (%21.0) ve bürokratik işlemlerin uzunluğu (%21.0) olduğu göze çarpmaktadır. Yeni gelinen bir şehir ve yeni bir iş ortamı araştırma görevlileri üzerinde birtakım gerginlikler yaratmaktadır. Yeni bir iş ortamı ve tanımadıkları öğretim üyeleri, araştırma görevlilerinin ilk işe başladıkları zaman uyumda güçlük çekmelerine neden olmaktadır. Yaşanılan problemler arasında ikinci olarak maddi sıkıntılar (%16.0) gelmektedir. Yeni bir şehre taşınma çoğu evli olan araştırma görevlileri açısından büyük maddi sıkıntılara sebebiyet vermektedir. Bürokratik işlemlerin de uzun sürmesi nedeniyle, araştırma görevlileri yeni görev yerlerini öğrendikten çok kısa bir süre sonra, ev bulmak, taşınmak ve hayatlarını düzene koymak zorundadırlar. Çoğu araştırma görevlisi ancak işe başladıktan sonra oturacakları evi aramakta ve yeni yaşayacakları şehri tanımaya çalışmakta olduklarını belirtmişlerdir. Gerek ev bulma ve taşınma gerekse çocuklarının yeni başlayacakları okullarını ayarlama, çoğu araştırma görevlisi için büyük sıkıntılara neden olmaktadır. Anket uygulanan araştırma görevlileri üniversitenin ve enstitünün sunmuş olduğu hizmetlerden diğer araştırma görevlileri gibi yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Böyle düşünmelerindeki en önemli etken üniversitenin 35. madde ile görevlendirilen araştırma görevlilerine kongre amacıyla yurt dışına çıkarken herhangi bir maddi destekte bulunmayışından kaynaklanmaktadır. Yüksek öğretim kurumu tarafından ilk görevlendirilen araştırma görevlileri kanununun tam anlaşılabilmesi yüzünden bazı zorluklarla karşılaşmışlardır. 35. madde ile görevlendirilen araştırma görevlileri geri dönmelerinin teyidi olarak yüksek miktarlarda borç senetlerine imza atmaktadırlar. Araştırma görevlisi herhangi bir nedenden dolayı başarısız olduğunda ya da üniversitesine geri dönmediğinde senet tutarı faiziyle birlikte araştırma görevlisinden mahkeme yoluyla alınmaktadır. Araştırma görevlilerine geldikleri üniversiteler tarafından güvence olarak istenen borç senetlerinin herhangi bir sıkıntı veya kaygıya neden olup olmadığı sorulduğunda, büyük çoğunluğu borç senetlerinin üzerlerinde büyük sıkıntılar yarattığını belirtmişlerdir. Ayrıca senetlerde belirtilen borç miktarlarının standart olmaması ve her üniversitenin kendi belirlediği miktarı borç olarak senede yazmasının ciddi bir güven sorunu oluşturduğunu da belirtmişlerdir. Borç senetlerinin üzerlerinde ağır bir psikolojik tahribat yarattığını ve bu olayın motivasyonlarını olumsuz bir şekilde etkilediğini belirtmişlerdir.

Anket uygulanan araştırma görevlilerine şuan yaşadıkları sorunlar, problemler açık uçlu soru şeklinde sorulmuş verilen cevaplardan benzer olanlar yoğunluk aralığına göre daha sonra SPSS programı ile gruplandırılmıştır (Tablo 9).

Tablo 9: Örneklemin Şuan Yaşadığı Problemler

Şuan Yaşanılan Problemler	f	%
Problem Yaşamayanlar	46	56.8
Kongreler İçin Maddi Destek Alamama	15	18.5
Ayrımcılık	12	14.8
Ekonomik Problemler	3	3.7
Oda ve Bilgisayar Sıkıntısı	3	3.7
Bölüm İşlerinin Çok Olması	2	2.5

Tablo 9'da görüldüğü üzere, araştırma görevlilerinin %56.8'i şuan herhangi bir problem ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. 35. madde ile görevlendirilen araştırma görevlilerinin en büyük sıkıntısı kongre, konferans gibi bilimsel etkinliklere giderken üniversiteden maddi destek alamamasıdır. Şuan buldukları üniversite bilimsel etkinlikler için gerekli maddi desteği gelmiş oldukları üniversiteden almaları gerektiğini söylemektedir. Öte yandan geldikleri üniversiteler ise şuan buldukları üniversitenin elemanı oldukları için şuanki üniversitelerinden maddi destek almaları gerektiğini belirtmektedirler. Araştırma görevlileri bu tür bürokratik boşluklardan kaynaklanan nedenlerden dolayı mağdur olmaktadır. Araştırma görevlilerinin %14.8'i şuan çalıştıkları bölümlerinde ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Tam olarak kendilerinin bölüm öğretim üyeleri tarafından kabullenilmediklerini ve "nasıl olsa gidici" gözüyle bakıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sebeplerden dolayı bölümlerinde yapılan projelere ortak edilmediklerinden şikayetçi olmaktadır. Karşılaşılan diğer problemler sırasıyla ekonomik problemler, oda ve bilgisayar sıkıntısı ve bölüm işlerinin çok yoğun olmasıdır.

Anket uygulanan araştırma görevlilerine lisansüstü eğitimlerinden sonra geldikleri üniversiteye geri döndüklerinde karşılaşacakları problemler açık uçlu soru şeklinde sorulmuş, verilen cevapların yoğunluk aralığına göre benzer cevaplar SPSS programı ile gruplandırılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10: Örneklemin Lisansüstü Eğitimlerini Bitirip Geldikleri Üniversitelere Geri Dönme Zorunluluğundan Kaynaklanan Problemler

Geri Dönme Zorunluluğundan Kaynaklanan Problemler	f	%
Uyum Problemleri	28	34.6
Ailevi Problemler	26	32.1
Taşınma/Ev Bulma Problemi	19	23.5
Kadro Problemi	5	6.2
Problemi Yok	3	3.7

Tablo 10 incelendiğinde, araştırma görevlilerinin büyük bir oranının geri döndüklerinde uyum problemini (%34.6) tekrar yaşayacaklarını belirttikleri görülmektedir. Araştırma görevlilerinin büyük bir oranı geri döndüklerinde uyum problemini (%34.6) tekrar yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Sonuçta her ne kadar ilk göreve başladıkları üniversitelere

dönseler de uzun yıllar başka bir yerde görev yapmanın vermiş olduğu yabancılık geri döndüklerinde uyum problemi olarak karşılına çıkacaktır. İkinci en büyük problem ise ailevi problemlerdir (%32.1). Araştırma görevlilerinin büyük bir bölümünün evli ve çoğunun çocuğu olduğu düşünüldüğünde tekrar başka bir ilde yaşam kurmanın zorluğu ön plana çıkmaktadır. Çoğu araştırma görevlisi eşlerinin değişik kurumlarda çalıştıklarını ve bir araya gelmede büyük zorluklar yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Çoğu araştırma görevlisi bu durumun eşleri ile arasını açtığını ve evde aile huzurlarının kalmadıklarını, çoğu ailenin de ayrılma noktasına geldiklerinden bahsetmektedirler. Özellikle eşlerin her ikisinin de başka üniversitelere dönme zorunluluğu olan araştırma görevlisi olduğu ailelerde bu problemler daha yoğun ve çatışmalı yaşanmaktadır. Geldikleri üniversitelere geri dönme zorunluluğu aileleri ayırmakta ve parçalamaktadır. Çoğu araştırma görevlisi sırf bu nedenden dolayı çocuk yapmak istemediklerini belirtmişlerdir. Üçüncü en büyük problem ise taşınma ve yeniden ev bulmadır (%23.5). Çoğu evli araştırma görevlisinin eşleri geldikleri şehirde kaldığından dolayı ikinci bir ev kiralamak zorunda kalmaktadır. Bu da ekonomik açıdan sıkıntıda olan araştırma görevlilerinin durumunu daha da zorlaştırmaktadır. Lisansüstü eğitimden sonra geri dönülen üniversitedeki kadro sıkıntısı bazı üniversitelerde büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Doktorasını tamamlayıp kendi üniversitelerine geri dönen araştırma görevlileri bir ya da iki yıl yardımcı doçent unvanını alabilmek için “doktor araştırma görevlisi” kadrosunda beklemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada üç ana problemin varlığı dikkat çekmektedir. Bunlar sırasıyla ekonomik, ailevi ve mesleki problemlerdir. Gelirlerinin düşük olması araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin önemli sorunlarından biridir. Maddi olarak zorluk çeken araştırma görevlileri kendilerini tam anlamıyla yaptıkları işe verememektedirler. Bu da araştırma görevlilerinin yaptıkları çalışmalarına odaklanamama ve üretememe sorununa neden olmaktadır. Araştırma görevlileri ekonomik durumlarının kötü olması nedeniyle bilimsel yayın ya da mesleki gelişmeleri takip edemediklerini belirtmişlerdir. Çoğu evli olan araştırma görevlisi ücret düşüklüğü nedeniyle arzu ettikleri yaşam tarzına ulaşamadıklarını hatta özel günlerde dışarıda yemek yiyemediklerini belirtmişlerdir. Araştırma görevlileri aylık giderlerinin büyük bir kısmını gıdaya, ikinci olarak da kiraya ayırdıklarını belirtmişlerdir. Birçok araştırma görevlisi de tasarruf yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşülen araştırma görevlilerinden yarısından fazlası evli ve çocuk sahibidir. Evli olan araştırma görevlileri mesleki olarak yer değişikliği yaptıklarında aile içi bazı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Eşleri çalışan araştırma görevlileri eşlerinin tayinlerini yanlarına aldırana kadar büyük

zorluklar çekmektedirler. Bu durum da araştırma görevlilerini maddi ve manevi olarak oldukça yormaktadır. Çocukları olan araştırma görevlilerinin problemleri, çocukları olmayan evli araştırma görevlilerine oranla daha fazladır. Çocuklarının okul durumları ya da yeni çevreye uyum problemleri aileleri oldukça yormaktadır. Barınma da araştırma görevlileri için oldukça sıkıntılı bir durumdur. Gerek lisansüstü eğitim yapacakları üniversiteye gelirken gerekse lisansüstü eğitimlerini bitirip geldikleri üniversitelere dönerken barınma konusunda oldukça sıkıntı çekmektedirler. Çoğu üniversitede araştırma görevlileri için lojman bulunmaması nedeniyle araştırma görevlileri kısa bir süre içerisinde bütçelerine uygun kiralık ev bulmaya çalışmaktadır. Araştırma görevlilerinin en az bir yılları bu tür sorunları gidermekle geçmektedir. Görüşülen çoğu araştırma görevlisi bu tür problemlerin aile huzurlarını olumsuz yönde etkilediğini hatta birkaç araştırma görevlisi bu problemler yüzünden eşlerinden ayrılma noktasına geldiğini ve iki araştırma görevlisi de bu tür sıkıntılar yüzünden boşandıklarını ifade etmişlerdir.

Gerek ekonomik gerekse ailevi problemler, araştırma görevlilerinin mesleki problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Araştırma görevlileri gerek iş yaşamlarında gerekse iş dışı yaşamlarında her zaman zihinlerini akademik dünyalarıyla meşgul etmektedirler. Doğal olarak içinde buldukları ekonomik ya da ailevi problemler, doğrudan akademik hayatlarına yansiyacak ve bilimsel verimliliklerini düşürecektir. 35. madde ile görevlendirilen araştırma görevlilerine imzalatılan borç senetleri, bürokratik işlemlerin uzunluğu, kendilerini bölüme ispat etmede yaşadıkları sıkıntılar, üniversitenin kendi kadrosunda bulunan araştırma görevlilerine verilen imkanlardan yararlanamamaları araştırma görevlilerinin mesleki yaşantılarına büyük ölçüde etki etmekte, onların bilimsel çalışmalarını ve mesleki gelişimlerini sınırlamaktadır.

Lisansüstü eğitim amacıyla 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının 35. maddesi ile bir başka üniversitede görevlendirilen ve geleceğin öğretim üyeleri olacak araştırma görevlilerinin iş ya da iş dışı yaşamlarında karşılaştıkları tüm bu problemleri ortaya çıkararak çözüm yolları aramanın Türkiye'deki bilimselliğin ilerlemesine büyük katkı sağlayacağı kuşkusuzdur. Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak yaşanan problemlere çözüm olabilecek bazı öneriler geliştirilmiştir;

1. Araştırma görevlilerinin hem geldikleri hem de 35. madde ile görevlendirildikleri üniversitelerde bu konu ile ilgilenen personele bürokratik anlamda yaşanan sıkıntıları en aza indirmek için gerekli eğitim verilebilir.

2. Yüksek Öğretim Kurumu'nun, evli olup eşleri de araştırma görevlisi olan araştırma görevlilerinin doktoralarını bitirdiklerinde beraber çalışabilecekleri ortak bir üniversitenin bulunması açısından gerekli kolaylığı

sağlaması, araştırma görevlilerinin aile bütünlüğünün korunması ve dolayısıyla bilimsel verimliliğin düşmemesi açısından önemlidir.

3. Yurt dışında ve yurt içinde düzenlenen bilimsel etkinlikler için 35. Madde ile görevlendirilen araştırma görevlilerine de maddi destek verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Arı, Asım. (2007). Üniversite Öğretim Elemanlarının Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 17, s. 65-74.
- Bocock, Robert. (1997). *Tüketim*. çev: İrem Kutluk. Ankara: Dost Yayınları.
- Chaney, David. (1999). *Yaşam Tarzları*. çev: İrem Kutluk. Ankara: Dost Yayınları.
- Demirci, Emin Yaşar. (1999). Meslek Odağında Kariyer Meslekler. *Metropollerde Kariyer Meslekleri ve Aile Yapısı Temelinde Yaşama Tarzları* Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Bilim Serisi 111. Ankara, s. 99-133.
- Featherstone, Mike. (2005). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. çev: Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fichter, Joseph. (1996). *Sosyoloji Nedir?*. çev: Nilgün Çelebi. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Lefebvre, Henri. (1998). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. çev: Işın Gürbüz. İstanbul: Metis Yayınları.
- Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Nazifoğlu, Melike. (2002). *Tüketim Toplumunun Zaman Kültür Özne Üzerinden Turizm Olgusu Özelinde Tartışılması Alanya Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Çağatay; Yüksel, Galip; Cemaloğlu, Necati; Çakmak, Melek; Çeliköz, Nadir; Erişen, Yavuz; Unsal, Haluk; Doğan, Okyay; Akkutay, Ülker; Esin, Alptekin; Semiz, Mustafa. (2006). *Türkiye'de Öğretim Elemanları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Taşkıran, Begüm. (2004). Araştırma Görevlileri Yoksulluk Sınırında Yaşıyor. İletim Gazetesi Online. Sayı 87. http://www.istanbul.edu.tr/iletim/?page=template-news/detail&int_Id=109.
- Türk Dil Kurumu. (1992). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- YÖK Mevzuatı. (2001) *Yüksek Öğretim Kanunu*, Ankara: Alkım Yayınevi. <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/183/lang,tr/>